

**INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK,
MEDIER OCH KOMMUNIKATION – JMG**

ARBETARKLASSENS FRAMSTÄLLNING

En kvalitativ textanalys av framställningen av
arbetarklassen

Therese Irebäck

Uppsats/Examensarbete:	Kandidatuppsats 30 hp
Program och/eller kurs:	JU1532 Journalistikgranskning
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2016
Handledare:	Jenny Wiik
Examinator:	Orla Vigsö
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)

Abstract

The working class is a broad group. It's the cashier smiling at us at the cash register, the bus driver driving us to work. They make our phones, computers, cars. But few of us see them, think about their hardships or see their strength. The working class struggles on while we take their work for granted. And we are not alone in this blindness, media rarely gives them the voice they deserve, they would rather talk to their boss, or ask them questions related to consumerism or how they will deal, never how they will fight. Rarely do we give a big group of people so little room in media. And with so many people rarely being represented in a fair way or not represented at all, it becomes a problem.

The aim of this study is to analyse how the working class is represented in today's newspapers. The material of this study consists of six longer articles from the Swedish newspapers Dagens ETC and Svenska Dagbladet. Two papers with different political leanings, Dagens ETC leaning to the left and Svenska Dagbladet to the right. They will be analysed using qualitative text analysis and theories from Erik Ohlin Wright and Pierre Bourdieu.

Results show that the two newspapers represent the working class in different but similar ways. The working class receive more attention in Dagens ETC compared to Svenska Dagbladet. With a deeper, but still fairly shallow, image of the working class.

Innehåll

Abstract	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Inledning	2
Syfte & Frågeställning	3
Teori & Tidigare forskning	4
KLASSBEGREPPET	4
KARL MARX	5
ERIK OLIN WRIGHT	5
FÖRDJUPNING AV KLASSBEGREPPET	7
PIERRE BOURDIEU	7
GESTALTNING	11
AGENCY	11
KONSUMENT ELLER PRODUCENT	12
DEMONISERING	13
MEDIAS EMPATI	14
SYNLIGHET	15
OM MEDIAS PÅVERKAN	18
Metod och material	18
MATERIAL	18
OPERATIONALISERING	20
Resultat och analys	22
RESULTAT	22
Tema 1: Klass	22
Tema 2: Synlighet	24
Tema 3: Roll	25
Tema 4: Makten över sig själv	27
ANALYS	29
Sammanfattning	32
Förslag på vidare forskning	33

Inledning

Klass är relativt svårt att definiera på ett enkelt sätt. Det kan innefatta mycket och gränser kan vara svåra att dra. Men enkelt sett är klass från början baserat på en individs ekonomi. De med ett större ekonomiskt kapital antas ha mer makt och befinner sig därför högre upp på stegen. Med tiden har klassbegreppet växt i och med de förändringar det mänskliga samhället har gått igenom, så som den nu väldigt spridda kapitalismen och de nya arbeten som har uppkommit med den. Men vi har även kommit till nya insikter om hur djupt klass går, på en individuell nivå såväl som samhällsnivån. Klass styr vad vi har för fritidsaktiviteter, vad vi äter, vilka vi umgås med och huruvida vi kan åka på semester och därmed bilda oss en mer nyanserad bild av vår omvärld.

Att klass spelar en stor roll i varje individs liv är därför inte speciellt överraskande. Det blir därför även viktigt hur klass porträtteras i media. Media fyller en viktig demokratisk roll i samhället då den formar hur vi ser på världen, vilken information vi får tillgång till samt hur vi ser på oss själva. Det är därför av yttersta vikt att specifikt nyhetsmedia framställer bland annat arbetarklassen på ett verklighetsnära sätt då vi alla litar på att de ska vara objektiva och ge oss en korrekt bild av världen. Om arbetarklassen målas upp som lata eller ointelligenta av media är det en bild som kommer slå fäste. Det riskerar inte bara att andra ser ner på arbetaren utan att även arbetaren ser ner på sig själv och sin roll i samhället.

Med tanke på hur avgörande klass är för hur mycket makt vi har, inte bara över andra utan även våra egna liv blir media även en viktig del i att se till att de som ofta står utan makt får utrymme. Om en fabrik hotas av nedläggningar bör de starkast berörda parterna, arbetarna, få sina röster hörda när det kommer till de djupa frågorna och inte endast ses som konsumenter, något vi kommer till senare.

Tyvärr finns det inte finns mycket tidigare forskning kring exakt hur nyheter porträtterar personer baserat på klass. Några anledningar till att det finns så lite forskning i ämnet kan vara att det finns svårigheter i att dela in personer i de olika klasserna då gränserna mellan dem kan vara suddiga. Det uppstår nya yrken och klasser hela tiden och det finns även många teorier kring vad klass är.

För att minska denna brist har fokus lagts på att studera hur arbetarklassen framställs i dagstidningar. Detta eftersom de flesta av oss läser dagstidningar så gott som dagligen, i pappersform eller via nätet. Det är med andra ord därifrån vi får mycket av vår samhällsbild. Och allt är skrivet av människor med egna åsikter, något som riskerar att påverka hur exempelvis arbetarklassen framställs. Skiljer det sig i hur en person som arbetar på golvet på en livsmedelsvarubutik framställs och hur chefen på sagd livsmedelsvarubutik framställs? Det behövs därför ytterligare studier i ämnet då det skulle kunna öka medvetenheten inom såväl media som allmänheten kring framställningen av arbetarklassen. Om det visar sig att media framställer personer olika beroende på deras klasstillhörighet är det viktigt att det uppmärksammas och med tiden förändras. Denna studie är mitt försök att dra mitt strå till stacken.

Syfte & Frågeställning

Studiens syfte är att analysera huruvida personer tillhörande arbetarklassen framställs på några speciella sätt inom två politiskt skilda tidningar. Fokus i studien kommer att ligga på om tidningarna framställer det som att de har makten över sina egna öden, om och hur deras plats på samhällsstegen görs tydlig samt huruvida de framställs som individer eller representanter för sin klass. Studien ämnar även svara på om de två tidningarna framställer arbetarklassen på olika vis utifrån ovan nämnda fokuspunkter.

Frågeställningen lyder:

- Vem har makten över personernas framtid?
- Framställs personer från arbetarklassen på några specifika sätt?
- Hur mycket utrymme får de i artiklarna?

Teori & Tidigare forskning

KLASSBEGREPPET

Klass är en deskriptiv term såväl som ideologisk. Ideologiskt sett har begreppet klass använts för att visa på exploateringen av arbetarklassen och visa på orättvisor. SCB använder sig oftare av termerna socioekonomisk indelning (SEI) och socioekonomiska grupper istället för klass för att gruppera individer efter positioner på arbetsmarknaden, facktillhörighet och utbildning (Statistiska centralbyrån, 2016). De använder dock de deskriptiva termerna klass och klassindelning för att tala om de olika grupperna och indelningarna (Statistiska centralbyrån, 2016). Den ideologiska tolkningen användes av bland annat Marx då hans syfte var att påpeka exploateringen av arbetarklassen (Wright, 2000).

Termen klass har med andra ord en ideologisk laddning vilket kan påverka hur folk ser på den deskriptiva användningen av termen. Klass och dess indelningar är dock väldigt användbart då man talar om just skillnaderna i samhället och de olika skikt som finns eftersom klass är komplicerad och innefattar mer än det SCB i sina studier granskar, det vill säga yrke, fack och utbildning. Det är även den politiska aspekten som är viktig i studien då syftet är att studera arbetarklassen och hur den behandlas. Klass är något vi alla är en del av, oavsett om vi använder det specifika ordet eller inte. Studien går även ifrån den rent marxistiska meningen av ordet då den använder sig av Wright samt Bourdieu. Marx är därför mer att se som en inspiratör till de bägge och omtalas i studien för att ge en bakgrund till begreppet så som de flesta i samhället känner igen det. Det är lätt att se att det sker gruppindelningar efter hur mycket pengar en person tjänar och vilket arbete denne utför i samhället. Det är många gånger helt naturligt då de vi arbetar med även blir de vi umgås med och de vi känner igen oss i. Men klass är mycket mer än bara det rent ekonomiska eller vad en person jobbar med.

Klass avgörs även av hur mycket makt man har i samhället. Makt kan innebära det rent politiska då man har makt att sätta nya regler och lagar, men det som är mer aktuellt för denna studie är den makt och det inflytande personer i artiklarna har över sina egna liv och möjligtvis över andra människor. Klass kan därför skapa grupperingar som inte alltid är av godo. Vissa grupper ses ned på medan andra får fördelar i samhället som är få förunnade.

Då detta är ett illa studerat ämne finns det inte hitta några teorier med just den inriktning som hade varit bäst för studien, dvs teorier om framställandet av personer baserat på klass i media. Studien kommer därför grundas på två teorier; Wrights klassteori, en modernisering av Marxs numera något för enkla klassteori och Bourdieus klassteori med fokus på det sociala. Detta för att förstå mer om klassbegreppet och hur klass uttrycker sig hos individer. Anledning till att just Wright och Bourdieu används i denna studie är Wrights tydliga uppdelning av klasser, som använder Karl Marx och Max Weber som grund, och Bourdieus djupa analys av hur grupper skiljer sig åt utöver det yrke de arbetar inom. För att förstå Wright och Bourdieu bättre kommer därför först en kort presentation av deras föregångare.

KARL MARX OCH MAX WEBER

Karl Marx var inte den som kom på klassbegreppet, det var inget nytt för hans tid heller. Men för att förstå var dagens klassbegrepp kommer ifrån är det just Marx och hans kontroversiella idéer om klass vi behöver kolla på. Detta även för att förstå grunderna för Wrights och Bourdieus teorier. Tidigare sociologier, dvs de som studerar samhällen och det sociala samspelet, har varit mer ”respektabla”. Det vill säga, de följde tidigare normer och idéer men valde att inte uppmärksamma de problem som fanns. Men i en tid då industrialiseringen kom med nya problem, förändrade arbetsvillkor, exploatering och även nya klasser kom Marx. Marx idéer stack ut då de var starkt politiskt laddade. Med industrialiseringen och de nya rollerna det innebar byggdes ekonomin upp på den industriella produktionen vilket innebar att klasserna delades upp i kapitalisterna, som ägde industrierna, bankerna, och proletärerna (Collins & Makowsky, 1998. s. 34). Marx såg detta och definierade på den grunden klass som de grupper som skiljer sig åt baserat på ägande. De som äger företag och de som på grund av brist på ägande får arbeta och producera produkter åt de som äger. Men med sina idéer valde han att dra upp det andra hade undvikit: de konflikter som kom med de olika ekonomiska klasserna. Han ansåg även att de till stor del formade hur samhällen fungerade (Collins & Makowsky, 1998). Marx indelning passade även in i industrialiseringen då klasserna delades in efter var individer befann sig på produktionsstegen.

Max Weber var även han sociolog. Han kom ungefär ett halvt sekel senare och även han uppmärksammade klassrelaterade problem. De såg bägge på klass som något mer än bara en gradering av personer baserat på deras materiella tillgångar. De såg på samspelet mellan klasser och hur de var beroende av varandra för att få tillgång till olika materiella saker, även om Marx och Weber använde olika termer för det. Med det de skiljer sig på är grundläggande då de bägge påverkade Wrights samt Bourdieus teorier. Medan Marx ser till utnyttjandet av människor ser Weber till livsmöjligheter (Wright, 2000. s. 27-28). Wright säger själv att den empiriska indelningen av klasserna han gör är en hybrid av de två kategorierna konventionellt funna i Marxistisk och Weberian klassanalys (s. 27). Detta gör det nödvändigt att ge Weber ett omnämmande. Max Weber lyfter även de möjligheter individer har till att forma sina egna liv. Något som är viktigt då agency är av stor betydelse för denna studie.

ERIK OLIN WRIGHT

Wright är av vad som kallas den marxistiska skolan. Detta eftersom han utgår från Marx idéer om just exploatering. Wright har dock utvecklat Marx klassschema och försökt skapa en mer djupgående och verklighetsnära uppdelning som säger mer om det kapitalistiska samhället så som det ser ut nu. Detta bland annat genom Max Webers teorier. Detta märks då han likt Marx ser till produktion, men likt Weber även ser möjligheter till förbättring i typ av löneökningar. Han har även anpassat sitt schema efter den moderna kapitalismen. Men andra ord definierar han klass som en term använd för att dela upp individer efter deras plats på produktionskedjan men även efter deras möjligheter till förbättring så

som det ser ut i dagens samhälle. Det är på grund av de ovanstående punkterna han är aktuell för denna studie. Den tydliga och moderna indelningen skapar möjligheten att på ett empiriskt sätt se huruvida personerna i artiklarna tillhör arbetarklassen. Med detta som grund har han utvecklat ett schema mer anpassat efter det moderna samhället. Resultatet är ett schema med 12 olika klasslägen som grovt draget kan delas in i två klasser; borgarna och proletärerna, de som äger och de som jobbar för dem som äger. Wright är även tydlig med att poängtera att han använder just termen klasslägen och ej klasser, en förenkling finns i beskrivningarna där de olika klasslägena även delas in i de klassiska kategorierna arbetarklass, medelklass och överklass. När det kommer till de som ej arbetar, så som studenter, pensionärer eller sjukpensionerade fördelar Wright dem efter om de är bundna till en klass via sin familj eller inte (Wright 2000).

Något som är viktigt att ta med är Wrights tankar kring de skillnader som finns mellan vad som traditionellt kallas för medel- och arbetarklass. Något han tar upp är chanserna till förbättring. I detta fall löneökningar. Även om en person från arbetarklassen tjänar mer än en person från medelklassen kan denne räknas till arbetarklassen och den andre till medelklassen då lönekurvan för de som tillhör arbetarklassen inte är lika brant (Wright, 2000). Man får därför se till möjligheter, ogynnsamma omständigheter såväl som ekonomi.

Det finns dock problem med Wrights schema. Så som det alltid blir när man försöker kategorisera människor så täcker schemat inte alla på ett tillfredställande sätt. Schemat är fortfarande en grov förenkling av hur ett samhälle ser ut. Var hamnar politiker? Beror det på deras ställning inom partiet eller deras ställning på samhällsstegen som stort. Även en kommunal politiker med lite makt jämfört med en riksdagspolitiker kan utöva mycket makt mot kommuninvånarna vars förtroende han håller. Och anses någon som jobbar på en fin klädesbutik och tjänar bra stå på samma nivå som den som arbetar på en snabbmatsrestaurang? Man kan även fråga sig var i schemat någon som en skomakare hamnar. Skomakaryrket är ett hårt och underbetalt yrke och det är ofta småföretagare. Man blir då arbetarklass, trots att man även anses vara en borgare. Och med internets moderna tid har vi även de som blir kända via sidor som Youtube och blir otroligt rika utan att för den del behöva ha många anställda. Som sagt är allt mer komplicerat än ett schema någonsin kan fånga upp. Men för denna studie är schemat med de 12 klasslägena tillräcklig.

Kapitalist

Hit räknar Wright de som äger ett eget företag och har minst tio anställda på sitt företag. Det är en väldigt liten grupp som räknas som kapitalister. Men Wright räknar även in de som inte äger företag utan även de som lever på det de tidigare i livet har tjänat ihop, eller det deras familj har tjänat ihop. Detta betyder att även barn till kapitalister räknas in här om de har ärvt stora rikedomar. Det är helt enkelt både storleken på företag och ekonomiskt kapital som avgör klasstillhörighet (Wright, 2000). De hamnar under kategorin överklass.

Företagare

Hit räknas de som har två till nio anställda på sitt företag. Även detta är en liten grupp men de är fler än kapitalisterna enligt Wright. De räknas till medelklassen.

Småföretagare

Hit räknas de som arbetar själva i sitt företag eller har som mest en person anställd. Här ligger de flesta egenföretagare. De är svårkategoriserade och ligger mellan arbetarklass och medelklass beroende på vad för typ av företag de driver och vinst. En skomakare skulle antagligen hamna i arbetarklassen medan en person som driver en eftertraktad konsultfirma hamnar i medelklassen.

Chef

Chefer hamnar i ett gränsland då de har makt över arbetarna men samtidigt står under kapitalisterna. Wright delar in chefer i tre mindre klasslägen; Expert, skicklig eller utan skicklighet. De hamnar oftast enligt Wright i vad de flesta kallar medelklassen, då de utövar makt men även står under chefer högre upp och även har privilegier arbetarklassen inte har.

Arbetsledare

Arbetsledare befinner sig närmare arbetare än vad chefer gör. Men de har fortfarande makt över andra individer då de har i uppgift att se till att det ägare och chefer vill ha gjort utförs av arbetarna. Även arbetsledare delas in i experter, skickliga och de utan skicklighet. Precis som cheferna hamnar arbetsledare i medelklassen då de utövar makt men ej står väldigt högt, samt har privilegier arbetarklassen ej har.

Arbetare

Här hamnar den stora majoriteten av befolkningen. Wright delar ej in personer efter hur hårt deras arbete är utan efter var på maktstegen de hamnar och därför hamnar de flesta längst ner då de inte har makt över någon annan, dvs de kan inte styra vad andra personer på arbetsplatsen gör. Även här delas de in i expert, skicklig och utan skicklighet.

FÖRDJUPNING AV KLASSBEGREPPET

PIERRE BOURDIEU

Bourdieu var, precis som Marx, en sociolog. Han kom dock över 100 år senare med sina första studier av klass och samhällen på 1960-talet, vilket gör att han även har en mycket modernare syn på klass.

Hans mer enkla ursprung kan även det ha bidragit till hans syn på klass. Man kan därför säga att så som Marx har varit otroligt viktig för att klassbegreppet som det ser ut idag ens uppkom har Bourdieu varit otroligt viktig för dess utveckling och fördjupning. Marx brister på många sätt i sin syn på klass då han ser det som något till stor del baserat på ekonomi och en persons direkta makt över andra

individer. Han missar på det viset de många och ibland stora delar som visar varje människas klasstillhörighet.

Bourdieu såg mer. Många inom sociologin ser honom endast som en teoretiker eller en empiriker men i sanningen är han båda delar. Det finns även skilda meningar om vilka tidigare sociologer som har haft mest inflytande på honom. Är han marxist? Weberian? Men det som gör hans teorier om klass annorlunda är att han har tagit mycket från många och skapat något nytt. Han är inte marxist, men fann de frågor Marx ställde, viktiga. De brister han såg i tidigare sociologers teorier var bland annat Marx blindhet för kultur, dvs habitus, och rollen det spelar (Broady, 1990, s.189-190). Han gick även in på en djupare nivå än Durkheim genom att se hur fält kunde avgränsas på en mindre nivå, exempelvis lärare och byggarbetare. Han gick in på mikronivå och kunde med begrepp som habitus se individer och hur de är mer än sin grupp till skillnad från Durkheim som såg människor mer som myror, styrda av kollektivet (Broady, 1990, s.300). Genom att ta avstånd från filosofin var sociologin uppstod och till en början utvecklades kunde han renodla sociologin och ta in det mer vetenskapliga i sitt arbete (Broady, 1990, s.82). Bourdieu försökte se de objektiva klasserna, de empiriska klasserna som genom mätningar kan skiljas från varandra. Enligt honom är det osannolikt att exempelvis en högt uppsatt chef och en person som jobbar på golvet delas in i samma klass då så mycket skiljer dem åt (Broady, 1990, s.544).

Likt många tidigare sociologer med en mer filosofisk prägel har han bildat många intressanta teorier och ”linser” att se både individer och samhällen genom. Men han har även backat upp sina teorier med sina egna empiriska studier från bland annat Algeriet och på franska skolor. Han har studerat hur klass framträder inom utseende, beteende och de sociala kretsar vi rör oss inom. Det är på grund av det han är aktuell för denna studie. Med hjälp av hans analyser är det möjligt att ytterligare fördjupa granskningen av artiklarna.

Precis som Bourdieu blandade empiriska studier och det mer teoretiska såg han det viktiga i att se både den stora bilden och den lilla för att skaffa sig en bra bild av vad klass är och hur det påverkar oss alla. Som ett exempel kan man inte endast se hur många elever från arbetarklassen som slutför sina studier till exempelvis jurister och sedan slå fast att det går bra för barn från arbetarklassen på grund av hur stor andel de utgör i en juristklass. Man måste även se de som föll på vägen, de som inte klarade studierna, samt de som inte ens var med i loppet (Broady, 1990, s.538).

Hans arbete har spridit sig över hela världen. Men det är olika böcker som har blivit populära i olika länder och därmed olika delar av hans teorier som därmed har blivit populära. Här i Norden är det framför allt Sverige och Finland som har varit öppna för hans idéer. Då främst hans arbete inom social reproduktion, ett begrepp Marx tog fram och där habitus infattas. I Brasilien har det istället varit Bourdieus teorier om maktfält som har varit av intresse bland landets forskare (Broady, 1990, s.132-133).

För Pierre Bourdieu var klass därför så mycket mer än det rent ekonomiska utan något som är djupt rotat inom oss. Och genom att visa andra detta har han ändrat klassbegreppet som stort då han öppnade upp mångas ögon för de stora skillnader som finns inom olika samhällsgrupper.

1. Kapital

Kapital kan handla om det rent ekonomiska men det Bourdieu oftare syftar på är det symboliska kapitalet, kulturellt kapital (vilket kan räknas som en art av det symboliska) samt socialt kapital.

Med symboliskt kapital menar Bourdieu det som utåt visar var på den sociala stegen en individ befinner sig. Det handlar om det som värdesätts av gruppen. Detta kan vara inom ett fält, exempelvis jurister, eller inom en fraktion inom en klass, exempelvis ungdomar tillhörande överklassen som bor i en viss del av Stockholm. Där räknas kläder, smycken, stil och andra materiella ting vi som individer använder för att visa grupptillhörighet och status. Huruvida man har det rätta märket, den rätta modellen av byxor eller en frisyr som ligger i tiden. Genom att visa på grupptillhörighet visar man även på klasstillhörighet och därmed var på samhällsstegen man står. Det kan vara svårt att fritt välja grupp då det inom vissa grupper endast är vissa märken som anses fina nog. Så som Gucci eller Dolce & Gabbana. De höga priserna gör det svårt för exempelvis en individ tillhörande arbetarklassen att passa in. Detta är även målet. Genom ”finare” smak utestängs oönskade individer på grund av ekonomiskt kapital och det är lättare att urskilja ”sina egna”. När ett märke som anses fint trots sitt pris används av någon som inte tillhör den rätta gruppen kan det göra märket allt annat än åtråvärt av den tilltänkta målgruppen. Symboliskt kapital är med andra ord direkt kopplat till det ekonomiska (Moore, 2014). Många gånger har man även fått med kapital från sin barndom vilket även det gör det svårt för den oinvidiga att bli en del av gruppen. Detta handlar inte endast om vad en individ eller grupp föredrar utan visar på huruvida man har de tillgångar som ger sociala och kulturella förmåner (Moore, 2014), eller om man har otur kan det kapital man har sätta en i underläge då det kan visa på en mindre ansedd klasstillhörighet, så som att använda sig av vissa klädesplagg som i andra kretsar anses oanständiga. Vad som avgör hur en grupp ska uttrycka sig ligger inte på en individ utan formas av gruppen eller utomstående, och förändras med tiden. Exempelvis påverkas vissa gruppers klädval av tidningen Vogue medan andra ser till tidningen Cosmopolitan. Det är två tidningar med olika målgrupper som därför framhäver olika stilar i sina tidningar.

Kulturellt kapital kan även det synas utåt men inte alltid lika direkt. Här handlar det istället om saker så som utbildning, vilken typ av musik man lyssnar på och vilken konst man föredrar. Kulturellt kapital är svårt för en individ att styra över då det inte alltid finns möjlighet att studera vid vissa skolor eller besöka konsthallar. Kulturellt kapital kan därför vara avgörande när det kommer till vilken grupp man kan ansluta sig till då det krävs viss kunskap om olika ämnen. Inom vissa grupper är endast vissa universitet fina nog och viss konst mer eftertraktad. Kulturellt kapital är därför det samma som status (Moore, 2014).

Slutligen har vi socialt kapital, de kontakter man har. Det kan handla om släktband eller vilka man

känner och vilka de i sin tur känner. Om man känner rätt personer ökar chanserna att man kan avancera inom det sociala eller i yrkeslivet (Broady, 1990). Även här kan det vara svårt att ändra sitt kapital om man inte redan är i rätt cirklar på grund av exempelvis födsel. Om man ser på det lite djupare och det dessa kapital har gemensamt kan även tid räknas till kapital då det är vad som krävs för att bygga upp samtliga andra kapital.

2. Habitus

Habitus innefattar de vanor vi har, eller ”symptom av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen” (Broady, 1990, s. 228). Med det menade Bourdieu allt från kroppsspråk till hur vi människor uppfattar världen vi lever i. Habitus är inte endast de vanor och ovanor som är lätta att se, exempelvis ett ständigt snurrande av hår vid nervositet eller att röka, utan även det mer kulturellt inbitna som kan gå i arv i flera generationer. Ett exempel på en sådan habitus är hur vi firar midsommar i Sverige, och hur det kan skilja mellan familjer, de olika länen och klasser. Det kan även vara hur familjer från olika klasser har olika vanor när det kommer till en måltids innehåll samt upplägg. Habitus och kapital är därför väldigt nära förankrade då våra vanor påverkas av våra ekonomiska möjligheter. Det gör att de många gånger flyter ihop då vissa habitus blir kapital som kan användas för att passa in i olika sociala fält. Exempelvis kan det vara lättare att a sig fram i vissa grupperingar om man sedan tidigare är bekant med de vanor som där anses passande.

3. Fält

Fält består enligt Bourdieu av en grupp människor som strider för något de gemensamt håller som viktigt. Detta kan exempelvis vara de inom lärarkåren som strider för god utbildning i skolorna samt rimliga löner. Inom dessa fält måste det finnas tydliga regler när det kommer till vad som är bra och vad som är dåligt, det vill säga standarder.

Men Bourdieu ser inte bara fält inom arbetsvärlden, dvs ”produktionsfält” utan även ”konsumentfält”, exempelvis läsare (Broady, 1990). Det kan anses vara ett fält då det exempelvis finns forskare inom litteratur och böcker recenserar av de som anses veta något om böcker. Dock räknar Bourdieu inte in hobbies här då han med fält anser att det ska finnas expertis och erkända värdehierarkier. Om man dock ser till de subkulturer som numera finns kan det vara svårt att avgöra vad som är fält och vad som inte är det. Det är därför tveksamt om något som exempelvis scrapbooking kan anses vara ett fält. Man kan även påpeka att det som för en person endast är en hobby kan vara avgörande för huruvida man accepteras i vissa cirklar. Måhända att scrapbooking ej anses vara ett fält men det kan trots det påverka huruvida man godtas av en grupp personer om de anser att man är okunnig inom något de anser att man ska kunna. Ett exempel på detta är vad som kallas subkulturer, exempelvis de som har ett intresse för musikgenren metal. Deras intresse kan visa sig i klädstil, deras kunskap om genren och dess subgenrer och deras fritidsaktiviteter så som att gå på spelningar. För att välkomnas in i en grupp av den typen kan det krävas viss kunskap om just metal, eller ett starkt intresse för att lära sig mer om genren. Detta gör att det på många vis liknar ett fält, men det finns inte utbildningar vid universitet för

att bli en expert på specifikt metal. Det är inte heller de med utbildning som högaktas inom grupperna. Det blir därför något av en gråzon, de anser sig tillhöra ett fält då de kan mycket om ämnet. Men enligt Bourdieus krav är det inte ett fält.

GESTALTNING

Som ovan nämnt är forskning om nyhetsmedias framställning av personer baserat på klass svår att hitta och ett skäl till detta kan vara att klassbegreppet är väldigt svårt att definiera. Det efterforskningarna har funnit är en blandning av det lilla som går att finna inom fältet samt forskning berörande närliggande ämnen så som segregation och klass (men då inte inom media). Det fanns då ett antal teman som återkom i flera av studierna. Det är teman som därför kommer att användas i analysen och det är därför dessa den tidigare forskningen kommer delas in i.

AGENCY

Agency är en persons möjlighet att agera fritt och göra egna val. Detta är något som påverkas av bland annat den klass personen tillhör. Exempelvis har inte alltid ett barn från en arbetarklassfamilj möjlighet att delta i vissa sporter då saker som utrustning och avgifter kan vara väldigt höga. På det sättet inskränks valfriheten. Det kan även påverka den tro till förändring en individ har, så som huruvida han eller hon tror att det finns någon möjlighet att vidareutbilda sig eller känner sig fast i en arbetssituation. När man talar om agency kallas personen för agent eller aktör.

En studie som har lyft agency när det kommer till just klass är Diana Jacobsson och Mats Ekström (2016). De har studerat hur personer från arbetarklassen framställdes i samband med två stora industrikriser i Sverige; Textilindustrikrisen på 1970-talet och Saabs konkurs på 2010-talet. En av de skillnader de två finner i hur klass spelar roll är i vad arbetarna har att säga till om och huruvida de reagerar eller agerar. I media är det ett tydligt fokus på det reagerande "vanliga folket". Något Jacobsson och Ekström även tar upp är den enskilda personens reaktion snarare än en kollektiv reaktion (s. 6). De drabbade känner uppgivenhet och sorg över förlorade jobb, känslor som är svåra att omvandla till en drivkraft. De har funnit sig i situationen. Jacobsson och Ekström menar på att detta är något som förstärks av media:

In terms of being passive or active, this is not an insignificant fact; the focus on feeling and the journalistic attention to it can appear to be an encouragement to take action when it in fact is more likely to (pre)serve the status quo (s. 6).

Studiens författare ger oss många bra exempel på denna brist på agency från tio artiklar, alla hämtade från Aftonbladet och Dagens Nyheter, samt tre exempel från ett inlägg i Västnytt. Om och om igen kommer de intervjuade personerna tillbaka till hopp och sorg. De är passiva, de lämnar sina öden åt företaget och arbetsförmedlingen. Och när en intervjuperson kommer in på agerande tar reporterns

frågor snabbt det tillbaka till känslor. Man kan tvivla på att detta är en medveten handling från reporterns sida utan tror mer att det handlar om den kultur som finns, hur frågor brukar utformas, vad reportern är van vid.

När Jacobsson och Ekström ser tillbaka till textilindustrins kris 1977 finner de något helt annat. Här har kollektivet en röst och de har en känsla, ilska. Och media beskriver hur facket kräver att de gamla ägarna till fabriken ska ta sitt ansvar. Det finns två stora skillnader mellan artiklarna från 2011 och de från 1977: Det är inte individerna som känner, det är kollektivet, och de känner inte uppgivenhet, de känner ilska och de ställer krav. Det är en helt annan agency. Det finns även skillnader i frågeställningarna. Om vi ser till Västnytt's rapport från 2011 inleder narratören intervjuerna med att berätta att det man kommer få höra vad de boende i Trollhättan känner, om man istället ser till Rapports korta intervjuer från 1977, med arbetarna i Borås, är det istället fokus på vad de tycker och tänker om vad som pågår. Man får även läsa om arbetarnas egna initiativ för att rädda sina jobb. De beskrivs som en gemensam arbetskraft som arbetade fram en lösning på situationen men blev i slutet nekade ett möte med näringsdepartementet. Men det fick inte arbetarna att ge upp utan de valde enligt en artikel från aftonbladet att fortsätta kämpa. Jacobsson och Ekström går ej in på hur det slutade för arbetarna i Borås och med tanke på hur många konkursen berörde är det självklart omöjligt att veta hur det gick för alla. Anledningen till att arbetarnas öde är av intresse är för att se om agency i media kan ha påverkan på hur arbetarnas framtid påverkas. Kan en stor grupp arbetare påverka sina öden om de får utrymme att visa sitt missnöje i media?

Det vi kan se är att arbetares agency har gått igenom en förändring. Men frågan är om det är arbetarrörelsen som har förändrats och blivit mer uppgiven, eller om det är media som har förändrats. Om det är så att media har förändrats, kan det ha påverkat arbetarnas tro på sin egen agency, sin egen möjlighet att styra över sin framtid?

KONSUMENT ELLER PRODUCENT

En del av agency är huruvida man är den som producerar material och tjänster eller konsumerar sagda material och tjänster. Och i en tid då ett samhälles välgång hänger på hur mycket vi konsumerar har det med klass att göra. Det är en del av den rent ekonomiska sidan av klass, hur mycket man har råd att spendera. Det som blir viktigt är huruvida man är en flitig konsument som får landets ekonomi att gå runt. Media är inte ett undantag.

I LOs *Klassamhället i massmedia* går Dino Viscovi in på Rapports ekonomi-rapportering och deras undvikande av ord som arbetarklass, där produktion av material eller tjänster antyds i namnet. Istället använder programmet ord som endast ser till personers ekonomiska ställning. Ord som används är löneskillnader, inkomstnivå, inkomstläge, inkomstskillnader, hög- och låginkomsttagare, lönespridning och löntagargrupp (s. 62). Den ”vanliga människan” är inte längre en arbetare utan endast en konsument, vilket blir uppenbart när de får frågor som hur det ska ha råd att köpa julklappar när de inte längre har arbeten. Det är tydligt att ämnet är just klass men all fokus hamnar på pengarna.

Det djup som klassbegreppet innefattar förloras därför när man väljer att inte använda ordet och istället endast se till pengarna. Undvikandet av termen arbetarklass kan, som Viscovi själv säger, bero på vad ordet arbetarklass syftar på. Han skriver själv ”har ett ord som arbetarklass etablerats, betyder det också att man erkänt att samhället kan förstås som en struktur där vi har olika positioner och där resurser och tillgångar är fördelade på ett ojämlikt sätt... Det rymmer en politisk potential, därför är det i många sammanhang ett kontroversiellt ord (s. 60). I *Dismantling discourses: compassion, coping and consumption in journalistic representations of the working class* (Jacobsson & Ekström, 2016) blir detta än mer tydligt då det är just konsumtionsmöjligheter som blir viktigt. Jacobsson visar gång på gång hur flera artiklar väljer att fokusera på just konsumtion och på grund av tiden på året julhandeln. Som Jacobsson och Ekström själva säger så blir det synligt att ett avbrott i konsumentens identitet som blir det centrala snarare än avbrottet i deras identiteter som producenter (s. 6). Rubriker berättar för läsarna att det antagligen inte blir någon löneutbetalning till jul och i artiklarna förklarar reportrar att det därför inte finns lika mycket pengar att spendera. Vissa måste ta lån för att överleva, men tidningarna lägger enligt Jacobsson och Ekström mer fokus på handeln än familjernas väldigt allvarliga ekonomiska situation (s. 11). De påpekar att arbetare verkar representeras på två väldigt begränsade sätt. Antingen reagerar de med maktlöshet eller så är de konsumenter, en del av maskineriet som ska driva de butiker i staden som utan deras pengar riskerar att gå i konkurs även de. Hon menar på att detta visar hur naturligt journalister numera framställer kapitalismen.

DEMONISERING

Människor har gott om uppfattningar om andra människor och grupper. De uppfattningarna kan även vara väldigt blandade. Ett exempel på detta finner vi i *Ungsocialisternas arbetarklass*, det som har studerats här är hur de två socialisttidningarna *Brand* och *Nya folkviljan*, startade av Ungsocialisterna, såg på arbetarklassen 1909-1910. Arbetarklassen beskrevs då som sovande och utbildad, men även naturlig, moralisk och manlig (Ramquist, 2012, s. 2). Studien kan tyckas inaktuell med tanke på hur länge sedan dessa tidningar skrev detta, men det studien fann kan fortfarande vara av intresse och kan visa sig vara aktuellt även nu när det kommer till beskrivningarna. Det som skiljer demoniseringen som tas upp i *Ungsocialisternas arbetarklass* från nutida demonisering är att de då beskrevs som passiva, i syfte att få dem att vakna, och att det numera oftare berör vanor, utbildningsnivå och kläder. Demoniseringen hade inte som mål att förlöjliga utan kom från en källa av frustration över den dåvarande situationen. I början av 1900-talet skedde mycket på den svenska arbetsmarknaden. Svenska arbetsgivare startade en egen organisation som lyckades införa en ny paragraf i kollektivavtalet som markant minskade arbetarnas makt. Den gjorde det lättare för arbetsgivare att sparka individer, och även anställa individer som inte var medlemmar i någon förening. Förhandlingar fördes men det blev arbetarna som gick som förlorare ur striden då LO inte ville riskera fackföreningsrörelsen existens. Det var på grund av denna invecklade konflikt tidningarna försökte uppmana arbetarna till generalstrejk då LO länge undvek storstrejk. Tanken var att en generalstrejk

skulle resultera i att arbetarklassen fick makten över produktionen (Ramquist,2012).

Men arbetarklassen har porträtterats på mycket värre sätt än i exemplet ovan. I *Chavs, the demonization of the working class* (2011) pekar Owen Jones på en otroligt fördomsfull bild av arbetarklassen. I flera ledare och krönikor blev fallet med en kidnappad flicka från arbetarklassen ett gyllene tillfälle för journalister och tyckare att påpeka alla de brister sagd klass ansågs ha. De beskrevs som amoraliska, modfällda, slitna, de förökade sig okontrollerat (s. 18), de ville inte jobba, de drack, rökte och tog droger, de beskrevs till och med som omänskliga (s. 22). Det är en väldigt fördomsfull bild som målas upp.

Några av de studier nämnda i denna text har fokus på hur ett socio-ekonomiskt område porträtteras, och ibland hur den negativa porträtteringen blir den enda. Istället för att en hel klass demoniseras blir det områden där det oftast bor folk från arbetarklass eller av utländsk härkomst. I *Mellan Askim och Angered* (2014) visar de på att vissa områden, de på den lägre socio-ekonomiska skalan, får mer negativ uppmärksamhet i media, oavsett om det förekommer fler brott där eller inte. Detta innebär att området, och därmed de som bor där, endast blir synliga då till exempel ett brott har begåtts. Och enligt arbetsrapporten *Vilken image har miljonprogrammets bostadsområden i medelstora städer?* (2012) påverkar även de berättelser som går från mun till mun om en plats hur folk ser på området och kan därmed orsaka en nedåtgående spiral. De med medel flyttar, låginkomsttagare blir kvar, fortsatt demoniserade i media som del av ett område med brott och gäng. Om berättelser som går från mun till mun kan ha en så stark påverkan kan troligen media ha en ännu starkare påverkan.

MEDIAS EMPATI

Något som uppmärksammas i några få studier som har studerat media och klass är hur det skiljer sig åt vem som får medias medkänslor. Owen Jones (2011) tar upp de skillnader han ser i medias empatiska förmågor beroende på den drabbade personens klass. I *Chavs, the demonization of the working class* jämför han två olika fall av kidnappning. I det ena fallet var det en ung flicka (Madeleine McCann) med medelklassföräldrar och vad som i media framstod som en perfekt familj, i det andra en ung flicka (Shannon Matthews) med en fattig arbetarklassmor som i media framstod som en typisk ”chav”: arbetslös, butter och sliten.

Jones skriver vidare hur olika de två fallen behandlades av både media och publik. Det ena fick gott om uppmärksamhet och medkänsla i media, det andra rann snabbt ut i sanden. Owen Jones (2011) säger det bäst själv.

What a contrast with the pitiful response to Shannon Matthews’s disappearance. After two weeks, the case had received a third of the coverage given to McCann in the same period. There was no rolling news team from Dewsbury; no politicians wearing coloured ribbons; no ‘help find Shannon’ messages flashing up on company websites (s. 14)

Det blev inte heller några stora hittelöner. Till skillnad från i fallet McCann då 2.6 miljoner pund hade utlovats blev priset för Matthews 50 tusen pund.

Huruvida föräldrarna eller flickorna fick ett empatiskt bemötande i media skilde sig även åt, speciellt i ledare. Ett tydligt exempel på detta var krönikören Allison Pearson som var väldigt tydlig med att uttrycka sin medkänsla med familjen McCann då händelser av detta slag sällan drabbade dem, medelklassen (s. 14). Hon var även tydlig med sin brist på empati för familjen Matthews och menade på att Shannon redan var ett offer för en kaotisk familjesituation innan hon försvann (s. 15). Varför en kaotisk familjesituation skulle göra en kidnappning mindre allvarlig än en annan får vi inte veta. Man kan även fråga sig om fler hade brytt sig om media hade gett fallet mer plats.

Diana Jacobsson och Mats Ekström (2016) har även med empati i sin studie, men mest då som en biprodukt. Bristen på förståelse snarare än kylighet för arbetarnas situation märks i bristen på synlighet och agency. Det blir väldigt tydligt just hur lite empati det finns i en artikel från aftonbladet då den snabbt nämner att konkursen kommer resultera i att 3400 människor förlorar sina arbeten och sedan går över till huvudfokus: Förvaltarna och deras stora vinster, vilket utgör huvuddelen av artikeln. Hur hårt det slår mot arbetarna är inte lika viktigt som vilken ljus framtid de valda förvaltarna förutspå ha. Jacobsson och Ekström påpekar att rubriken *Familjerna lever på hoppet – Förvaltarna drar in miljoner* kan visa på den konflikt som finns där men menar på att den inte återkommer i texten (s. 7). När det kommer till empati och agency är det journalisternas känslorelaterade frågor och fokus på hopp och uppgivenhet som visar vad som skulle kunna vara missriktad empati. Reportern vill förstå vad arbetarna går igenom, men gör inte det.

SYNLIGHET

När man talar om synlighet måste man ha begreppet elit i åtanke. Elit är ett komplicerat begrepp som kan innebära flera olika saker. Det är något som till viss del ändras med tiden, likt begreppet klass. Detta blir uppenbart då man läser TV-rummets eliter (Edström, 2006). Eliten har alltid definierats som de individer som har maktpositioner i samhället. Hur omfattande den makten behöver vara för att en person ska definieras som elit har dock varierat. Enligt C Wright (Makteliten, 1956/1971) skulle positionen innebära att individen kunde ta beslut som påverkade minst en hel nation. Men enligt den svenska maktutredningen (Demokrati och makt i Sverige, 1990) är det istället de som har de högsta positionerna inom sina fält som är att anses vara eliter. Det finns med andra ord variation, men grunden är densamma. Det är positionerna inom fälten och den makt det medför som styr huruvida man är elit. Och med den makt och position som krävs för att räknas till eliten är det därför inte möjligt för en individ tillhörande arbetarklassen. Och huruvida man är elit eller inte påverkar synligheten. I LOs *Klassamhället i massmedia* visar Dino Viscovi på skillnaderna i hur den ”vanliga människan” framställs jämfört med personer som ses som eliten. Detta gör att det även blir en skillnad i vilka sammanhang personer av till exempel arbetarklassen blir synliga till skillnad från eliten som oftare får uppmärksamhet. Till eliten räknar han politiker, experter, företagsledare och högre

tjänstemän. Eliten anses intelligent och analyserande, de får djupgående frågor gällande inflationer, strategier och Sveriges position inom EU (s. 62) medan de ”vanliga människorna” får frågor kring hur de kommer spendera sina pengar när det kommer till bensin och resor. Deras djupare funderingar blir oviktiga, osynliga. Viscovi skriver ”Vanligt folk reagerar snarare än reflekterar, och det verkar bara bra om de använder ett lågstatus-språk med vardagliga uttryck och tydlig dialektfärgning (s. 63)”. Detta gör att de i många områden blir osynliga, deras åsikter oviktiga.

Detta är något även Diana Jacobsson och Mats Ekström har funnit. Då de studerade nyhetsrapporteringen kring Saabs konkurs och följderna för fabriken i Trollhättan var det inte endast agency och arbetarklassens roll som konsument de gick in på, utan även hur stor plats arbetarklassen fick. Det de fann var att trots att konkursen främst skulle beröra arbetarna på fabriken då de skulle bli arbetslösa var det sällan de fick någon uppmärksamhet i media. I endast 15 av 45 artiklar får arbetarna på fabriken någon plats. Men det är endast i sex av 45 artiklar som de själva fick föra sin talan. Synligheten hänger dock samman med agency då det är just deras brist på framtidstro och möjligheter som får komma fram när de väl blir synliga. Genom några korta citat från korta intervjuer med dem som blir starkast påverkade av konflikten får vi helt enkelt reda på vad de känner. Deras känslor blir allt, det är endast det som blir synligt. Något Jacobsson och Ekström återkommer till är just individen som syns snarare än gruppen när arbetarna får plats. Men samtidigt som det handlar om individens känslor ska denne även vara en representant för vad den vanlige arbetaren känner (s.10).

Återigen finner de att det skiljer sig från textilindustrins kris nästan 40 år tidigare. Då fick arbetarna plats, de blev synliga. Media gav dem utrymme att tala om vad de förväntade sig, att de inte skulle finna sig i vad som pågick. Arbetarna som påverkades visste sina rättigheter och de tänkte kräva dem (s. 12). De fick den synlighet de ville ha, även om det även då endast var som arbetare. Och de fick även visa att de var fullt kapabla att tänka på mer än bensinpriser och shopping då en artikel tar upp de svåra frågorna de ställde till den då ansvariga ministern : ” *Hur planerar regeringen att lösa problemet regionalt?*”, ”*Hur ska regeringen rädda jobben?*”, ”*Vad avser regeringen att göra för de som påverkas av arbetslösheten?*” (s. 13). En annan intressant iakttagelse Jacobsson och Ekström gör, har att göra med scenernas uppsättningar: Artiklarna och TV-inslagen utspelar sig på arbetsplatserna, inte i enskilda individers hem (s. 14). Det visar tydligt på skiftet från att se till kollektivet till att se individer. Det går att se det som ett exempel på en kulturell förändring, samhällets syn på kollektivet respektive individen och det skifte som inte bara har skett i media utan i det svenska samhället i stort.

Men det finns exempel på fall då arbetarklassen har blivit osynlig, då media har valt att helt bortse från arbetaren och till och med tagit företagets sida (även om det inte är sagt rakt ut). I *Maktens krönikörer* (1991) skriver Åke Olsson om en olycka på en icke namngiven fabrik 1982. Det hade blivit ett klogasutsläpp och en städerska hade därmed fått andningssvårigheter och blivit tagen till sjukhuset. Händelsen får utrymme i media men det är inte faran för städerskan som uppmärksammas utan det som får plats är företagets uppfattning att det inte är någon fara. De kan med medias hjälp

förminska det som har hänt och därmed återta kontrollen och bilden folk har av dem. Städernas, hon blir obetydlig (s. 78).

Slutligen bör man även rikta sin uppmärksamhet specifikt mot synlighet i form av dimensioner. Hur många dimensioner en person får ha och huruvida det påverkas av klass och i vilka sammanhang individer uppmärksammas. I *Bortom Normen 2.0* (2007) lyfter Åsa Petersen frågan huruvida en arbetare får vara mer än blott en arbetare. Hon påpekar att det blir problematiskt om vi endast ser arbetaren så som han eller hon sågs i början av den industriella utvecklingen då mycket har förändrats sedan dess. Det som missas är den tredimensionella individen, den som är så mycket mer än sitt arbete. Det knyter an till den tidigare nämnda forskningen på så sätt att det blir problematiskt om personer från exempelvis arbetarklassen endast blir synliga när det har med just deras klass att göra och de högre upp på den sociala stegen får vara så mycket mer. Hon menar att vi sällan får höra om de andra dimensionerna: om homosexuella kvinnor inom städyrket eller män inom metallindustrin som lär ut simning på helgerna. Oftare hör vi om musiker, akademiker, politiker eller andra människor från de högre klasserna som även är homosexuella, har startat en hjälporganisation för trebenta katter eller på andra sätt får vara mer än sitt yrke. Som exempel kan användas en intervju Åke Olsson tar upp i sin bok *Maktens krönikörer*. Intervjun är med skådespelaren Thommy Berggren i tidningen *Dagens Nyheter*, 1982. Intervjun handlar enligt Olsson inte endast om Berggren som skådespelare, det vill säga hans yrkesroll, utan det blir istället en intervju fylld av filosofi och livsåskådningar. Berggren blir tredimensionell.

Synlighet är något Olsson (1991) synar noga i *Maktens krönikörer* där han visar på den snedfördelning som finns i hur ofta personer baserat på klass ens är med i media. De som befinner sig högst upp på maktstegen, de som anses vara eliter när det kommer till frågor som berör ekonomi och politik, visar hur vi ska se på dessa ämnen. De som tillhör medelklassen får platsen när det kommer till att uttala sig om saker så som ”kropp och själ, kreativitet och utlevelser” (s. 87). Med andra ord är det medelklassen som styr vad som är modernt inom exempelvis träning, mode eller inredning. Som Olsson (1991) säger så blir det medelklassens kulturella kapital, något vi kommer in på senare, som blir det eftertraktansvärda (s. 88). Det lämnar lite plats för de övriga, arbetarklassen. De förpassas åter igen till sin klass som enda roll. Och det är här Olsson (1991) tar upp något otroligt viktigt:

Det är ofrånkomligt att elitens och medelklassens ställning i samhället stärks genom att ständigt exponeras i medierna. [...] Detta skapar en stark självkänsla inom de kulturellt ledande grupperna samtidigt som det verkar försvagande inom underklassen. Den som aldrig syns i medierna annat än i onormala sammanhang börjar till slut att betrakta sig själv som onormal eller rent av som inte existerande (s. 88).

Det är därför synlighet spelar roll. Inte endast när det kommer till att få synas utan även i vilka sammanhang och på vilket sätt.

OM MEDIAS PÅVERKAN

Media har mycket att säga till om när det kommer till vad som uppmärksammas och hur diskursen ser ut runt ett ämne. Och det påverkar hur vi ser på inte bara samhället men också oss själva. Som Maria Edström skriver i *TV-rummets eliter* ”I människors identitetsbyggande har alltså mediebilder och representationer en viktig betydelse” (2006, s. 36). Och som Adam Shehata (2012) skriver i *Medierna och makten över publiken* så fortsätter media att ha ett stort inflytande över opinionsbildningen. När media har en så stor påverkan är det viktigt hur klass framställs, då vi alla tillhör en klass.

Metod och material

MATERIAL

Materialet består av sex artiklar varav tre är hämtade från Dagens ETC och tre är hämtade från Svenska Dagbladet. Artiklarna varierar i längd då de två tidningarna skiljer sig åt i vad de väljer att rapportera om och hur långa artiklar de vanligtvis skriver. Dock har artiklarna gemensamt att de behandlar arbetarfrågor och har talat med arbetare. Genom ett strategiskt urval av artiklar publicerade under 2015 då arbetarklassen fick framträda i media ämnar studien att undersöka hur specifikt denna ofta underrepresenterade klass framställs. Urvalet består av längre artiklar där personer tillhörande arbetarklassen får föra talan.

Motiveringen till valet av dessa två dagstidningar är deras politiska inriktningar. Dagens ETC beskriver sig själva i sin slogan med orden ”En röd dagstidning för ett grönare Sverige” och är en tidning åt vänsterhålllet. De är en av få tidningar med denna riktning i Sverige. De har även växt de senaste åren vilket visar på att de levererar något folk vill läsa mer om. Svenska dagbladet är istället en obundet moderat tidning, det vill säga en tidning åt högerhålllet. Svenska Dagbladet är därför en bra motpol till Dagens ETC vilket är anledningen till att den valdes. De är med sina politiska inriktningar två representanter för dagstidningar i stort då ingen av de två är politiskt extrem så till vida att endast ett fåtal personer med extrema åsikter läser dem utan läses av många från olika grupper, utan ligger nära mitten, men de har samtidigt tydlig politisk färg. När det kommer till Dagens ETC är det även intressant att granska deras framställning av personer baserat på klass då de redan för statistik över antal kvinnor respektive män i artiklar (Edström & Jacobsson, 2015) samt vilka roller de fyller. De har med andra ord redan ett genustänk. Man kan därför fråga sig huruvida den medvetenheten sträcker sig till bristen på jämställdhet när det kommer till klass. Svenska dagbladet har inte samma transparens när det kommer till arbete för mer jämställdhet i sin tidning och det är därför svårt att veta huruvida de försöker skriva sina artiklar med det i åtanke. Det är just därför tidningen är av intresse.

Med tydliga resultat är det möjligt att väcka inte bara medias utan även gemene persons tankar kring just klass och den ojämställda behandling personer av specifikt arbetarklass får utstå. Om man även har i åtanke att studien analyserar två relativt olika, men inte för olika, tidningar när det kommer till politisk riktning kan man anta att resultaten säger mycket om både de två tidningarna för sig och om tidningsmedia i stort.

METOD

För att på bästa sätt kunna analysera just en texts framställning av individer används i denna studie kvalitativ textanalys som beskriven i *Metodpraktikan* (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud). Med detta verktyg är det möjligt att studera hur personer framställs samt hur mycket utrymme de får.

Det blir därför möjligt att skapa en större bild av hur media framställer personer baserat på deras klass. Att valet har hamnat på att analysera två relativt olika tidningar när det kommer till politisk färg och jämställdhetstänk gör även det att bilden breddas då den kan säga mer om medias syn på arbetare.

Kvalitativ textanalys är en utmärkt metod för att kunna se om det finns en konflikt mellan de yrkesvärderingar en journalist ska hålla vid och den skrift som produceras. Journalister har många värderingar som ska hindra dem från att låta sina egna och samhällets fördomar färga sina texter, så som: objektivitet, ge alla inblandade parter chans att tala, sanning, opartiskhet och att inte diskriminera. Men det kan vara svårt att skriva texter helt ofärgad av den syn på klass som råder i samhället. Vilket blir uppenbart när man läser den tidigare forskningen.

Kvalitativ textanalys passar även bra just för denna uppsats på grund av dess blandning av empiri och den mer teoretiska delen av sociologin. Kvalitativ textanalys är ett bra verktyg för att se huruvida artiklarna är färgade av journalistens eller tidningens habitus när det kommer till hur de ser på arbetarklassen. Det vill säga, huruvida artiklarna färgas av hur vi ser på oss själva eller grupper i samhället genom att till exempel fortsätta beskriva arbetarklassen som obildad och därmed se till att denna bild bibehålls. Kvalitativ textanalys går därför hand i hand med Wrights och Bourdieus teorier om klass.

Det finns dock nackdelar med den kvalitativa textanalysen, nämligen det svåra i att det är en individ färgad av sina egna livserfarenheter och sin egen klasstillhörighet som ska göra analysen. Med andra ord riskerar analytikerns bakgrund och åsikter att färga den analys denne gör. Det är därför otroligt viktigt att analytikern under hela sitt arbete är fullt transparent med vad denne gör och varför då det ska vara möjligt att i efterhand kvalitetstesta samtliga resultat.

Trots den nackdelen har valet hamnat på kvalitativ textanalys då man med vetskapen om den risken kan undvika att göra en subjektiv analys. Fördelarna uppväger nackdelarna med god marginal.

Det finns flera metoder liknande kvalitativ textanalys man i denna studie hade kunnat använda sig av, så som kritisk diskursanalys, även den ett lämpligt verktyg. Anledningen till att det slutligen hamnade på just kvalitativ textanalys är att den ser till texten som helhet samt de viktiga delar av en

text men ej väljer att analysera artiklarna med lingvistiska verktyg som är vanligt inom kritisk diskursanalys.

Med allt detta i åtanke utformades därefter ett protokoll med ett antal frågor utformade efter de teman uppräknade under tidigare forskning samt frågor baserade på Wrights och Bourdieus klassteorier.

Klasstillhörighet

- Passar personen/personerna in i Wright definition av en person tillhörande arbetarklassen?
- Hur yttrar sig klasstillhörighet när det kommer till kapital, habitus och fält?
- Har personen/personerna agency?
- Vem är aktör, vem är inte aktör?
- Utmålas personen/personerna i ett negativt eller positivt ljus?
- Tas personens/personernas vikt som konsument eller producent upp?
- Har journalisten förståelse för personen/personerna? Dvs kan man se huruvida journalisten har möjlighet att sätta sig in i den intervjuade personens situation.
- I vilka sammanhang är personer av de olika klasserna synliga?
- Tas det upp något om personen/personerna som ej är bundet till klassen, vad?

För en fullständig lista med frågor, se bilaga 1.

Efter en utförlig analys av samtliga artiklar jämfördes dem sedan för att se efter samband för att på det viset måla upp en större bild, genom att först sammanställa resultaten för de enskilda tidningarna och därefter jämför de två sammanställningarna.

Det slutgiltiga valet av kvalitativ textanalys är för att det helt enkelt ger mer när det är ett så komplicerat ämne där kvantitativ textanalys inte räcker till. Detta är en studie i hur personer framställs på ett djupt plan, hur den sociala praktiken gör sig synlig. Dvs, hur artiklarna framställer deras vanor, arbetsförhållanden, levnadsvillkor, status. Allt det som visar klasstillhörighet tydliggjort under teorier. Detta hade blivit mycket svårare i en kvantitativ analys då den endast gör det möjligt att studera vilka ord som förekommer i en artikel. För en studie som denna måste man analysera den mer detaljerade och talande bilden i artikeln. Vad författaren menar med de ord som används. Med de frågor listade ovan samt en sammanställning och jämförelse går det även att finna svar på frågan huruvida finns det en skillnad i hur dessa två tidningar framställer arbetarklassen eller målar de två tidningarna, trots sina olika riktningar, upp en liknande bild av arbetare?

OPERATIONALISERING

Målet är att se huruvida personer framställs olika inom nyhetsmedia baserat på deras klass. Wrights maktbaserade definition av klass kommer därför användas för att kunna kategorisera personer efter ett relativt enkelt klassschema med tolv olika lägen. När det kommer till elit är det den som framställs som

en auktoritet på ämnet och kunnig i artiklarna. Elit är därför inte en del av klasschemat då eliten i en artikel inte behöver tillhöra en viss klass. Dock är eliten den som får uttala sig med auktoritet och får tolkningsföreträde. En person från arbetarklassen kan därför inte räknas till eliten då det krävs status. För en djupare förståelse av klass och hur det gestaltar sig i artiklarna kommer studien även se till Bourdieus sociala definitioner av klass och termerna kapital, habitus och fält. Han kategoriserar inte personer lika strikt som Wright, vilket är svårt att göra när det handlar om vanor. Men han påpekar flera skillnader i beteende vilket tillsammans med Wrights teori kan visa klasstillhörighet.

Slutligen kommer kvalitativ textanalys användas för att på ett bättre sätt kunna analysera texterna.

De ovanstående teorierna kommer främst användas för att kunna se hur arbetarklassen målas upp. Detta tillämpas genom de frågorna som har räknats upp under Metod.

Mätningarna görs med hjälp av kvalitativ textanalys av artiklarna för att se hur de framställer personer tillhörande arbetarklassen, men även huruvida de framställs annorlunda jämfört med personer från andra klasser som kan förekomma i artiklarna.

Med kvalitativ textanalys går det att på ett fullt tillfredställande sätt mäta det som ämnas mätas, nämligen framställandet av personer i nyhetsmedia baserat på deras klasstillhörighet.

Resultat och analys

RESULTAT

Resultaten av den kvalitativa textanalysen kommer här delas in i fyra olika teman. Detta för att ge en klar bild över hur arbetarklassen framställs i de två tidningarna, hur de två tidningarna skiljer sig åt samt vad de har gemensamt.

Tema 1: Klass

Klasstillhörighet framkommer snabbt i samtliga av de analyserade artiklarna. Detta genom att man genast får veta vad personerna i artiklarna arbetar med. Fokus i fem av sex artiklar ligger på deras arbetsområden. I den resterande, artikel sex, presenteras personen med sitt yrke, men det är inte ett yrke med koppling till det konkursdrabbade företaget.

I artiklarna två: *Så kan bristen i vården lösas* (Dagens ETC), och fyra: *Mer än lönen lockar i Norge* (Svenska Dagbladet) är det sjuksköterskor och deras arbetsförhållanden som behandlas. Huruvida detsamma gäller arbetarna i artikel ett: *Succé för sex timmars arbetsdag* (Dagens ETC), klargörs inte i artikeln. Dock jobbar de inom vårddyrket.

I de övriga tre artiklarna varierar arbetsområdena men personerna presenteras alltid med sina yrkesroller. I artikel tre: Landstinget väljer taxibolag, nämns inte yrkestitel men artikelförfattaren skriver hur länge de två chaufförerna har kört taxi. I artikel fem: Gruvans öde är Pajalas, introduceras de två arbetarna något längre då samtliga roller på företaget tas upp:

Han är fackklubbsordförande för Unionen och en ur det 20-tal som fortfarande jobbar i gruvan efter konkursen i december. Arbetet på Northland är som säkerhetsansvarig och han har jobbat för företaget sedan 2007.

Alma Henriksson, 23, jobbade tidigare på Northland. Hon började på kontoret i Kaunisvaara 2013, men anmälde sig snart till företagets internutbildningar och blev truckförare. Senare vidareutbildades hon även till borrhare i gruvan.

I artikel sex: *Här skapades Sveriges välstånd*, presenteras arbetaren med namn samt yrkestiteln förskolelärare. Det är hennes föräldrar som är kopplingen till artikelns ämne då de tidigare arbetade i gruvan. Någon från arbetarklassen som även har jobbat på företaget är inte med i artikeln.

Dagens ETC uppmärksammar till en större grad arbetarnas ekonomiska situation. Det är då lönerna som tas upp. I artikel två skriver dem

Själv är hon nyutbildad specialistsjuksköterska inom intensivvården och tjänar 27 700 kronor i månaden.

Artikel tre:

- Det är slitigt och svårt att leva på lönen. Men vad ska jag göra?
- Du ser här, två körningar. En för 77 kronor och en för 108. Av det får jag 37 procent.

I Svenska Dagbladet tas ekonomi endast upp i en av artiklarna, artikel fyra

När de lämnade sina jobb i Stockholm hade de inkomster på 24 000–25 500 kronor i månaden. Här i Oslo snittar lönen på 35 000 kronor men Sara Hammar kan komma upp i 43 000 kronor. Då jobbar hon natt och en del övertid.

Tid kommer upp i samtliga av artiklarna i Dagens ETC samt artikel fyra från Svenska Dagbladet.

I artikel ett skriver de:

Erika fick gå ner från åtta till sex timmar, men Carmen jobbar idag mer.

– Det var annorlunda för mig då jag varit sjukskriven på deltid innan. Nu jobbar jag istället heltid, säger Carmen.

Skulle Svartedalen återgå till åttatimmarsschema efter provperioden skulle hon få sjukskriva sig igen.

Artikel två:

Sjuksköterskor har beordrats in och arbetat dubbelpass, ibland flera gånger i veckan. Många har inte vetat när de går till jobbet vilken tid de ska få gå hem.

Artikel tre:

Själv jobbar Elahi Majed mellan fyra på morgonen och ett på dagen, men vet att många av hans kollegor jobbar tolv timmar om dagen, sex till sju dagar i veckan.

Artikel fyra:

Vänner som också jobbade i vården berättade hur de slet och inte mådde bra, att man knappt hann gå på toa och nästan aldrig kunde äta lunch.

Deras vanor framkommer i liten mån i samtliga artiklar. I Dagens ETC framkommer det med koppling till de tidigare nämnda arbetstiderna eller arbetsförhållandena. Ändrade tider i artikel ett ger mer tid hemma, dålig arbetsmiljö i artikel två drabbar patienter och långa arbetspass i artikel tre gör att föraren sällan hinner träffa sina barn. I Svenska Dagbladet är det artikel fyra som sticker ut då bättre arbetsförhållanden tas upp, i de övriga två artiklarna tas det upp väldigt kort då det i artikel fem kan innebära en flytt och i artikel sex att personen ej kan höra frustandet från pannhuset.

Sammanfattning

Klasstillhörigheten klagörs snabbt i samtliga artiklar. Detta antingen genom utskrivna titlar eller genom att deras arbetsroll är central för artikeln. Svenska Dagbladet är noggrannare när det kommer till att skriva ut arbetsrollerna medan Dagens ETC oftare berättar var personerna arbetar. Den koppling till arbetarklassen som görs i artiklarna är endast via arbete. Andra vanor och intressen tas ej upp. Detta gäller alla artiklar.

Tema 2: Synlighet

Arbetarna i Dagens ETCs artiklar får mycket mer utrymme i sina artiklar än de i Svenska dagbladet. Både om man ser till antalet tecken samt hur mycket fokus artikelförfattaren lägger på dem. I samtliga av Dagens ETCs artiklar får arbetarna lika mycket eller något mindre plats som/än experter och de högre upp på den hierarkiska stegen. Även om man ser till antalet tecken ligger det nära hälften i samtliga artiklar. En sak som skiljer majoriteten av artiklarna från Dagens ETC, artiklarna två och tre, från de i Svenska Dagbladet är att artiklarna delas in i två mindre artiklar där den ena artikeln endas tillägnas arbetaren/ arbetarna. De får i de två artiklarna ungefär hälften av platsen medan de i den längre artikeln som ej har delats upp får ungefär en tredjedel av artikeln.

I artikel ett får arbetarna komma fram då det ska bli reaktioner på förändringen. Om det är fakta som ska tas upp, exempelvis huruvida det är värt att fortsätta eller ej, är det istället enhetschefer som får uttala sig. Men enhetscheferna får även uttala sig om hur arbetarna har det.

Det har blivit vinn-vinn för de anställda och deras familjer. Förutom mer tid hemma och att de blivit mindre trötta, så är det även enklare med VAB och sådant, säger enhetschefen Charlotte Jern.

I artikel 2 får specialistsjuksköterskan mer utrymme och får uttala sig om löner, arbetsförhållande och vad förändringar skulle innebära för svenska sjuksköterskor i stort. Om man jämför med den artikel den sitter ihop med ser man att hon mer får uttala sig om hur sjuksköterskor har det medan vice ordförande i vårdförbundet får svara på expertfrågor, exempelvis vilka som har makten att ändra på de dåliga arbetsförhållandena. Men de har ibland samma nivå på frågorna, exempelvis huruvida högre löner skulle locka tillbaka folk. Taxichaufförerna i artikel 3 får uttala sig om hur de personligen påverkas av sina arbetsförhållanden. I kontrast till experter och politiker som får vara kunniga får de komma fram för att visa hur dåligt chaufförer i stort har det.

– Det finns inget annat jobb för mig som invandrare att få. Därför kör jag taxi.

Han har två barn men hinner knappt träffa dem alls, eftersom han jobbar elva till tolv timmar om dagen, sex dagar i veckan.

– Det är slitigt och svårt att leva på lönen. Men vad ska jag göra?

I artiklarna från Svenska dagbladet får arbetarna mer än några få rader i en (*Mer än lönen lockar i Norge*) av tre artiklar. I artikel fyra får dem nära hälften av artikeln. Sjuksköterskorna får uttala sig om sina arbetsförhållanden medan de andra, bortsett från chefen, får uttala sig om fakta. Chefen får även uttala sig om sin egen väg till rollen som chef. Arbetarna i artiklarna fem och sex får alla väldigt lite utrymme i artiklarna. I artikel fem, vid namn *Gruvans öde är Pajalas*, skrivs det om den konkursdrabbade gruvan i Pajala. Där får de två arbetarna endast några få citat, mellan två och fyra. En arbetare påpekar att det är en osäker tid, men ofta har citaten ingen koppling till honom själv utan om den fysiska miljön på plats.

– Det är fruktansvärt tomt och öde här nu, säger Robert Eriksson, samtidigt som han pekar på två övergivna grävmaskiner en bit bort.

Även utanför citat får arbetaren lite plats då mer utrymme ges till miljöer och prissättningar av maskiner.

”Gruvtruckarna har stått stilla sedan oktober för att täppa till det ekonomiska blodflödet. Det är inga billiga bjässar som Northland har stående i iskylan. Ett enda däck kostar 300 000 kronor, och varje truck har sex stycken. Själva gruvtruckarna kostar mellan 20 och 30 miljoner kronor.”

Den andra arbetaren i artikeln berättar i ett citat om osäkerheten och att det kan bli aktuellt att flytta om situationen inte förbättras. I den sista artikeln får en arbetare fyra citat, i två av dem hänvisar hon till andra individer högre upp på den hierarkiska stegen.

– Det är ett öppet sår. Jag tycker att Karlholm är lika med Karlit. Det var stoltheten. Så det gjorde ont när det blev tyst, nu hoppas jag på Högberg.

– Ni borde prata med Olof Olsson, han var kamrer på bruket, men är väl snart 100 år. Jag vet inte om han är pigg nu, han bor borta i samhället, säger hon.

Sammanfattning

När det kommer till hur mycket utrymme personer från arbetarklassen får i de två tidningarna skiljer det sig åt kraftigt. Dagens ETC ger mer utrymme åt personerna och ger dem även en annan typ av utrymme då de i två av tre artiklar får uttala sig om arbetssituationerna. I Svenska Dagbladet är utrymmet kraftigt begränsat och de får inte heller samma frågor.

Tema 3: Roll

Det är skillnad mellan de två tidningarnas framställning av arbetare samt vilka roller de fyller i artiklarna. Det är större variation i Dagens ETCs artiklar än i Svenska Dagbladet. Arbetarna går i Dagens ETC från att få tala om sina personliga erfarenheter, som i artikel ett, då de två arbetarna får berätta hur sex timmars arbetsdag jämför sig med de tidigare åtta. Till att i artikel två få rollen som en

arbetare väl insatt i frågan. Till att tala om sina personliga situationer, som i artikel tre då chaufförerna får berätta om de sämre arbetsförhållandena de personligen arbetar i.

Det är även vanligt att de i Dagens ETC ses som en del av gruppen snarare än individer och deras uttalanden representerar den gruppen. Detta blir som tydligast i artikel ett då artikelförfattaren uttalat skriver att

”Erika Timberg och Carmen Nunez har arbetat inom äldreården 10 respektive 24 år och representerar två olika grupper.”

I Svenska Dagbladets artiklar är variationen mindre, arbetarna i artiklarna fem och sex får tala om hur svårt det är för de boende i städerna att företagen går i konkurs. I artikel sex beskrivs det som ”ett öppet sår” och artikelförfattaren skriver att

”Förskolläraren Annika Brodin Börjessons blick försvinner och en sorg drar över hennes ögon.”

I artikel fem representerar de arbetarna i staden som har förlorat eller kommer att förlora sina jobb. I artikel sex har personen inte arbetat på det konkursdrabbade företaget utan jobbar som förskolelärare men berörs då antalet barn har minskat. I artikel fyra representerar de två arbetarna sjuksköterskor som har flyttat till Norge för de bättre arbetsvillkoren och de bättre lönerna.

I en av Dagens ETCs artiklar är offerrollen tydlig, i artikel tre. Detta genom att arbetarna får berätta att de har dåliga löner som är svåra att leva på samt att de jobbar så mycket att de knappt hinner träffa sina barn. I artikel ett är det de positiva effekterna på arbetarna av sex timmars arbetsdag, i artikel två är det hoppet om att villkor och löner kan bli bättre för sjuksköterskor. I Svenska Dagbladet framkommer offerrollen i viss mån i en artikel. Detta i artikel sex då förskoleläraren säger

– Det är ett öppet sår. Jag tycker att Karlholm är lika med Karlit. Det var stoltheten. Så det gjorde ont när det blev tyst.

Truckföraren i artikel fem påpekar att hon kan bli tvungen att flytta, men det är endast något som nämns och att hon förlorar arbetet beskriver hon själv som trist.

I ingen av artiklarna nämns arbetarnas konsumtion. De får inga frågor om konsumtion och det skrivs inte heller något om det i artiklarna. Producentrollen tas upp lika mycket i de två tidningarna. Den framkommer i artikel två då specialistsjuksköterskan tar upp att det är viktigt att de har bra arbetsförhållanden då

– Sanningen är att det i allra högsta grad drabbar patienten och i förlängningen samhället i form av förlängda vårdtider och sjukskrivningar för våra patienter. Ett misstag av en utarbetad sjuksköterska kan i värsta fall leda till oåterkalleliga skador efter felbehandlingar och i värsta fall till döden.

Artikel tre gör det uppenbart att de två chaufförerna producerar åkturer men det läggs inget fokus på det i form av produktion. I Svenska Dagbladet tas den upp under liknande omständigheter som i Dagens ETC. Sjuksköterskorna i artikel fyra nämner att

– Här hinner man prata med patienterna, man hinner lyssna på dem.

Sammanfattning

Variationen av arbetarens roll i artiklarna är större i Dagens ETC då de ibland får uttala sig med viss kunnsighet och ibland får en tydlig offerroll. I Svenska Dagbladet är det istället rollen som arbetaren som ska tala för en hel stad som fylls. Rollen som producent förekommer oftare i Dagens ETC i form av producent av tjänster.

Tema 4: Makten över sig själv

I två av de tre artiklar i Dagens ETC är arbetarna reaktiva och har en stor brist på personlig makt över framtiden. Det är i artikel två egenmakten är närvarande och även där arbetaren får en aktiv roll över sitt liv. Artikeln tar upp hennes inblandning i sjuksköterskeuppropet i Göteborg. Hon uttalar sig om sitt eget liv samt sjuksköterskor i stort. Att hon tillhör den nya generationen som vågar ställa krav. Samt hennes åsikter om hur fler skulle kunna lockas tillbaka till arbetet.

– Det finns två grupper av sjuksköterskor. Dels det gamla gardet som kämpat på utan att komma någonstans i löneutvecklingen. Sedan finns det en ny generation som vågar ställa krav. Det skapar en klyfta där de gamla avslutar sin karriär för att de inte känner att de värderas, eller så blir de sjukskrivna.

– Om satsningen blev verklighet så tror jag att fler erfarna sjuksköterskor skulle söka sig tillbaka till yrket och bidra med sin kompetens

Specialistsjuksköterskan får uttala sig om den stora frågan. Dock fråntas sjuksköterskor som stort makten över sina liv då de har ”beordrats in och arbetat dubbelpass, ibland flera gånger i veckan. Många har inte vetat när det går till jobbet vilken tid de ska få gå hem”. I de övriga två artiklarna är arbetarna lämnade till företagets makt. I artikel ett får de viss egenmakt då deras enhetschef säger att ”medarbetarna har haft stort inflytande och har en enorm kompetens”. Dock antyder slutet av artikeln att det i slutändan ligger i någon annans händer, artikelförfattaren tar där ifrån dem makten genom att skriva

”skulle Svartedalens äldreboende behöva återgå till åttatimmarspass efter provotiden så skulle det dras många djupa suckar i korridorerna där.”

Bristen på egenmakt framträder dock som starkast i artikel tre då taxichaufförerna lämnas helt i företagets händer. Den andre chaufförens egna ord visar detta: ”Det finns inget annat jobb för mig som invandrare att få” samt ” det är slitigt och svårt att leva på lönen, men vad ska jag göra”. Han

framställs, på samma sätt som arbetarna på Volvo i Jacobssons och Ekströms studie, som helt uppgiven.

Av Svenska Dagbladets artiklar är det endast artikel fyra som ger arbetarna viss makt över sina egna liv. Där har de själva tagit sig till Norge för att få bättre löner samt arbetsförhållanden. Men de känner sig tvungna att så småningom flytta tillbaka till Sverige och arbeta där. De får inte uttala sig om hur de skulle agera om lönerna höjdes och arbetsvillkoren blev bättre i Sverige. Det får chefen göra:

Hon skrattar högt när hon får frågan om vad som händer om man i Sverige försöker locka tillbaka vårdpersonalen med högre löner och bra arbetsmiljö.

– Det är klart att vi tänkt på det men vad vi skulle göra är en hemlighet.

I de övriga två artiklarna har de ingen makt över sina egna liv då de endast väntar på att företaget eller andra människor ska hjälpa dem, eller att de, som i artikel fem, måste flytta. Ett bra exempel på bristen är ett citat av säkerhetsansvarig som säger ”allting är osäkert. Alla väntar på besked men det kommer aldrig något definitivt besked”. Det finns en tillstymmelse av agency i slutcitaten av läraren i artikel 6 då hon säger att ”nu är det upp till oss att ta det här framåt”.

Det finns en brist på agerande i bägge tidningar. I dagens ETC reagerar de i artikel ett positivt på de nya arbetstiderna och skulle reagera negativt om de gick tillbaka till åtta timmar igen:

Skulle Svartedalens äldreboende behöva återgå till åttatimmarspass efter prövotiden så skulle det dras många djupa suckar i korridorerna där.

I artikel två tror specialistsjuksköterskan att sjuksköterskor skulle lockas tillbaka om det satsades på bättre löner och arbetsvillkor

Hon tror att fler sjuksköterskor skulle stanna i Sverige istället för att söka jobb i Norge om de fick en löneförhöjning på 10 000 kronor i månaden.

I artikel tre reagerar chaufförerna på de dåliga lönerna men känner inte att de kan ändra på det själva.

– Det är slitigt och svårt att leva på lönen. Men vad ska jag göra?

I Svenska Dagbladet finns samma brist på agerande, de har agerat i artikel fyra genom att skaffa jobb i Norge. I de övriga två artiklarna reagerar arbetarna. I artikel fem reagerar de på nedläggningen av gruvan.

– Allting är osäkert. Alla väntar på besked, men det kommer aldrig något definitivt besked, säger han.

Men det blir tydligast i artikel 6 då fokus ligger på lärarens starka känslor:

– Det är ett öppet sår... det gjorde ont när det blev tyst”.

Dock citeras hon i slutet med

– Vår smala lycka är att vi är en pendlingsort, annars hade det nog blivit massflykt. Med visionerna med det gamla fabriksområdet och utvecklingsgruppens arbete är vi i början av en process. Nu är det upp till oss att ta det här framåt.

Sammanfattning

Det finns en stor brist på egenmakt i både Dagens ETC och Svenska Dagbladet. Endast i en av Dagens ETCs artiklar har arbetarna makten över sina egna liv och det samma gäller i Svenska Dagbladet. I artikel två får arbetaren viss egenmakt samt i artikel fyra, då dock mindre än i artikel två.

ANALYS

Här menas att besvara frågorna som under syfte och frågeställning lyftes. Frågorna lyder ”Vem har makten över personernas framtid?”, ”Framställs personer från arbetarklassen på några specifika sätt?” samt ”Hur mycket utrymme får de?”

Det finns en stark brist på agency i bägge tidningar. Den bild som Jacobsson och Ekström visar av den nutida arbetaren i *Dismantling discourse: compassion, coping and consumption in journalistic representations of the working class* stämmer bra överens med bilden som framkommer i de två tidningarna. Arbetarna får reagera snarare än agera och blir ofta ensamma då de väljer att agera. Dvs att de reagerar i grupp men agerar som individer. Uppgivenhet framträder starkare i Dagens ETC medan Svenska Dagbladet väljer att lyfta den sorg och oro arbetare känner över, i detta fall, nedläggningen av en fabrik. I ingen av artiklarna framställs arbetarna som starka och med makt över sina egna liv. De kommer dra tunga suckar om de måste gå tillbaka till åtta timmars arbetsdag. De vädjar till läsaren att de vill vara utvilade och kunna arbeta säkert när de vårdar läsarens nära och kära. De är totalt uppgivna över sina låga löner och långa arbetstider inom taxibranschen. De måste så småningom flytta tillbaka till de sämre villkoren i Sverige. De måste flytta om ett företag inte hjälper dem. De känner sorg och själslig smärta över det nedlagda företaget men sätter hopp till entreprenörers framsteg.

De står passiva, deras framtid styrd av andra människors beslut. I ingen av artiklarna lyfts den bild artiklarna från textilindustrins kris målade upp i Jacobssons och Ekströms studie. De är inte ett kollektiv, även om de i Dagens ETC representerar gruppen arbetare och i Svenska Dagbladet boende och arbetare. De känner inte ilska utan sorg och uppgivenhet. Och endast en arbetare talar om krav.

Inte heller som konsumenter eller producenter får de till någon större bredd agency. I ingen av artiklarna tas konsumtion upp, inga frågor om hur de ska ha råd med julklappar, till skillnad från arbetarna i Jacobssons och Ekströms studie. Men inte heller deras roller som producenter lyfts mer än kort i artiklarna om sjuksköterskorna. Där blir de producenter av vård genom att nämna att de får mer tid med patienterna eller att de under bättre arbetsförhållanden skulle kunna ge säkrare vård till nära

och kära. Den begränsning Jacobsson och Ekström fann i sin studie finns därför inte. I de sex artiklarna i denna studie är de inte antingen maktlösa eller konsumenter, utan endast maktlösa.

Det är stor skillnad mellan tidningarnas framställning av arbetare samt vilka roller de fyller i artiklarna. Dock fyller ingen av dem kriterierna för att anses demonisera arbetarna. I ingen av artiklarna framställs de som utbildade eller sovande. Men inte heller som naturliga, moraliska eller manliga. Den bild som fanns i de två tidningarna Brand och Nya folkviljan, som undersöktes av Ramquist, är med andra ord helt frånvarande i de nu undersökta tidningarna. Det är även en stor brist på den nedvärdering som är tydlig i Owen Jones bok *Chavz, the demonization of the working class*. De nu studerade artiklarna visar på en relativt neutral bild av arbetarna där väldigt lite av dem som personer kommer fram. Det är därför inte viktigt huruvida de dricker, röker eller tar droger. Deras yttre tas inte upp i någon av artiklarna och huruvida de ser slitna ut nämns inte.

I Svenska Dagbladet ligger det i två av tre artiklar fokus på områden där de företag som tidigare drev städerna numera har gått i konkurs. Man kan misstänka att detta har gjort att städernas invånare därför har det svårare ekonomiskt. Men trots det har inte Svenska Dagbladet tagit upp detta på det negativa sätt som omnämns i de två studierna Mellan Askim och Angered och Vilken image har miljonprogrammets bostadsområden i medelstora städer. Arbetarna i de två artiklarna används inte för att måla upp en negativ bild av städerna.

När det kommer till empati visar Dagens ETC en större grad av förståelse för arbetarna i sina artiklar. De ger dem mer plats och artiklarna tar upp frågor som berör arbetarna. Detta gör de dock på ett sätt som gör att arbetarna i större grad framstår som offer i dagens ETC jämfört med Svenska Dagbladet. Den artikel som tydligast framställer arbetarna som offer är artikel tre. Detta genom att artikeln lägger fokus på de dåliga lönerna som är svåra att leva på samt att de jobbar så mycket att de knappt hinner träffa sina barn. Detta i sig behövs inte skapa offer men den uppgivenhet de känner gör att denna roll uppstår. Huruvida de kämpar för att saker ska ändras eller om de är fackligt engagerade tas inte upp. I de övriga två artiklarna är offerrollen knappt märkbar utan yttrar sig framför allt i deras brist på agency. I Svenska Dagbladet får de inte offerroller. De används inte för att peka ut orättvisor. Här är deras roll istället att ge en bild av livet i en stad efter att ett stort företag har gått i konkurs. Den bilden är dock väldigt ytlig.

I stort så är det dock framställningen som arbetare som blir tydlig, detta framförallt i Dagens ETC. Detta beror antagligen på deras intresse för arbetarfrågor. Detta märkt i artiklarna då fokus ligger på kapital och habitus. När det kommer till kapital tar de upp inte bara ekonomiskt kapital utan även tid. Hur mycket arbetarna tjänar lyfts i alla tre artiklar. I artikel ett tjänar de samma trots kortare arbetstider. I artikel två berättas det exakta löner och i artikel tre får läsaren veta att lönerna är svåra att leva på. Arbetarna blir på det viset representanter. De visar på de förändringar tidningen tycker behövs inom yrkena. I alla artiklar tas det även upp hur mycket tid de lägger på sina arbeten. Denna

framställning är frånvarande i majoriteten av Svenska Dagbladets artiklar.

Trots att Dagens ETC lyfter liknande saker i alla sina artiklar varierar rollerna och framställningarna mer i Dagens ETC jämfört med Svenska Dagbladet. Två av artiklarna handlar om personal inom vården men även om de i artikel ett framställs som mer beroende av andras handlingar framställs arbetaren i artikel två som stark, men ensam. I Svenska Dagbladet finns det två roller. Det finns arbetare och det finns bybo som är arbetare. De ska representera sjuksköterskor som har lämnat landet eller arbetarna i staden som har förlorat eller kommer att förlora sina jobb.

Det blir snabbt uppenbart att det finns en stor skillnad i hur mycket utrymme arbetarna får i de två tidningarna. Dagens ETC ger arbetarna lika mycket plats som andra talande eller något mindre. Trots det utrymmet är vad de får tillfälle att uttala sig om starkt begränsat. I samtliga artiklar får de till en större grad uttala sig om känslor och hur deras liv personligen påverkas av det som ligger i fokus. För fakta och djupare frågor finns istället experter, forskare, chefer eller vice fackordförande. Dino Viscovis observationer i LOs Klassamhället i massmedia stämmer därför även här. Eliterna framstår som intelligenta och analyserande medan arbetarna, de "vanliga människorna", får svara på frågor om arbetslivet och arbetsmiljön. Eliten får med andra ord tolkningsföreträde i artiklarna. Det Dagens ETC dock har till sin fördel är att de inte glömmer bort arbetarna. Om en fråga beror arbetarna kommer de även medverka i artiklarna.

Detta kan inte sägas om Svenska Dagbladet. I majoriteten av artiklarna glöms här arbetarna nästan helt bort. Detta trots att fokus ligger på bruksorter och fabriker som läggs ner. Detta ligger väldigt nära det Jacobssons och Ekströms uppmärksammade i sin studie då Saab gick i konkurs. Arbetare får komma till talan i de två artiklarna. Men det de säger har sällan med deras situation att göra utan större fokus läggs på miljöbeskrivningar, objekt i miljön eller andra personer högre upp på klasstegen. Det är även mer fokus på deras känslor än deras tankar eller planer i det lilla utrymme de får.

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att se huruvida de två tidningarna Dagens ETC och Svenska Dagbladet, med sina skilda politiska inriktningar, framställde arbetarna på specifika sätt samt huruvida de två sätten skiljer sig åt. För att finna svaret användes i studien en kvalitativ textanalys.

För detta användes klassteorier utformade av Wright och Bourdieu samt tidigare forskning om klass inom media.

Resultaten visar att de två tidningarna framställer arbetare på olika sätt och att variationen är större i Dagens ETC än i Svenska Dagbladet. Arbetarna fick mer utrymme i Dagens ETC och deras roller varierade. De hade även mer makt över sina egna liv. I Svenska Dagbladet var utrymmet starkt begränsat och rollerna var även de mer begränsade. Arbetarna hade inte heller makt över sina egna liv.

Om vi nu utgår från de fyra teman i resultat:

Klasstillhörigheten klagörs snabbt i samtliga artiklar. Detta antingen genom utskrivna titel eller genom att deras arbetsroll är central för artikeln. Svenska Dagbladet är noggrannare när det kommer till att skriva ut arbetsrollerna medan Dagens ETC oftare berättar var personerna arbetar. Den koppling till arbetarklassen som görs i artiklarna är endast via arbete. Andra vanor och intressen tas ej upp. Detta gäller alla artiklar.

När det kommer till hur mycket utrymme personer från arbetarklassen får i de två tidningarna skiljer det sig åt kraftigt. Dagens ETC ger mer utrymme åt personerna och ger dem även en annan typ av utrymme då de i två av tre artiklar får uttala sig om arbetsituationerna. I Svenska Dagbladet är utrymmet kraftigt begränsat och de får inte heller samma frågor.

Variationen av arbetarens roll i artiklarna är större i Dagens ETC då de ibland får uttala sig med viss kunnighet och ibland får en tydlig offerroll. I Svenska Dagbladet är det istället rollen som arbetaren som ska tala för en hel stad som fylls. Rollen som producent förekommer oftare i Dagens ETC i form av producent av tjänster.

Det finns en stor brist på egenmakt i både Dagens ETC och Svenska Dagbladet. Endast i en av Dagens ETCs artiklar har arbetarna makten över sina egna liv och det samma gäller i Svenska Dagbladet. I artikel två får arbetaren viss egenmakt samt i artikel fyra, då dock mindre än i artikel två.

Nyckelord: Arbetare, media, nyheter

Förslag på vidare forskning

Det behövs mer forskning på ämnet då det lilla som nu finns inte ger en helt klar bild över dagstidningars framställning av arbetarna. Då denna studie är en ytterst liten sådan ger den en möjlig inblick i hur de två tidningarna Dagens ETC och Svenska Dagbladet framställer arbetarklassen. Men det lilla materialet av sex artiklar innebär att det inte heller med säkerhet behöver säga något om tidningarna som stort. De två tidningarna representerar inte nödvändigtvis heller dagstidningspressen som helhet. Det behövs därför större studier där både fler tidningar och fler artiklar analyseras.

Källförteckning

- Bergström, G., & Boréus, K.** (red). (2005). Textens mening och makt. Lund: Studentlitteratur.
- Brander, M., & Gustafsson, M.** (2014) ”Mamma Jenny” och ”Statsministern”. (Kandidatuppsats) Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation. (elektroniskt tillgänglig) <http://expo.jmg.gu.se/sites/default/files/pdf/kh14-16.pdf> (hämtad 2016-02-29)
- Broady, D.** (1990). Sociologi och epistemologi. Stockholm: HLS Förlag.
- Collins, R., & Makowsky, M.** (2010) The Discovery of Society. New York: McGraw-Hill Companies, inc.
- Edström, M.** (2006). TV-rummets eliter. 1 uppl. Kungälv: Grafikerna Livréna. (elektroniskt tillgänglig) https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16929/5/gupea_2077_16929_5.pdf (hämtad 2016-02-29)
- Edstam, F., & Kettil, J.** (2014). Mellan Askim och Angered. (Kandidatuppsats) Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation. (elektroniskt tillgänglig) <http://expo.jmg.gu.se/sites/default/files/pdf/kv14-17.pdf> (hämtad 2016-02-29)
- Edström, M., & Jacobsson, J.** (2015). Räkna med kvinnor. Bohus: Ale Tryckteam AB.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wägerud, L.** (2012) Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Visby: Norstedts juridik AB
- Forsman, O.** (2012). White Trash: Det samtida klassföraktets nygamla skrud (Kandidatuppsats) Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation. (elektroniskt tillgänglig) <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=2858410&fileOid=2858411> (hämtad 2016-02-29)
- Gustavsson, E., & Håkansson, J.** (2012) Vilken image har miljonprogrammets bostadsområden i medelstora städer? (Arbetsrapport, 2012:6) Dalarna: Kulturgeografi. (elektronisk tillgänglig) <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:558124/FULLTEXT01.pdf> (hämtad 2016-02-29)
- Jacobsson, D., & Ekström, M.** (2016). Dismantling discourse: compassion, coping and consumption in journalistic representations of the working class, Critical discourse studies, DOI:10.1080/17405904.2015.1122644. Göteborg: Institutionen för journalistik, media och kommunikation.
- Jones, O.** (2011). Chavs: The demonization of the working class. London: Verso books.

Karlstein, J., & Ahlenius, C. (2004). Klassamhället och ohälsan – en sociologisk analys av den ojämlika hälsan (Kandidatuppsats) Stockholm: Institutionen för socialt arbete (elektroniskt tillgänglig) <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:193812/FULLTEXT01.pdf> (hämtad 2016-03-01)

Moore, R (2014) Capital In M. Grenfell (Ed) Pierre Bourdieu: Key Concepts (s.101-118) New York: Routledge

Ramquist, L. (2012). Ungsocialisternas arbetarklass: En analys av synen på arbetarklassen i tidningarna Brand och Nya Folkviljan 1909-1910 (uppsats). Uppsala: Ekonomisk-historiska institutionen. (elektroniskt tillgänglig) <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:546543/FULLTEXT01.pdf> (hämtad 2016-02-29)

Viscovi, D. (2001) Arbetarklassen i nyhetsmedia. I A. Holmgren (Red) Klassamhället i massmedia (s. 60-71) Ort Okänd: MB Communicate AB

Statistiska centralbyrån. (2016). Socioekonomisk indelning (SEI). Hämtad 2016-08-31) http://www.scb.se/sv_/Dokumentation/Klassifikation-och-standarder/Socioekonomisk-indelning-SEI/

http://www.scb.se/sv_/Dokumentation/Klassifikation-och-standarder/Standard-for-svensk-yrkesklassificering-SSYK/ (Se kommentar 1, tabell 1 och 2)

Shehata, A. (2012). Medierna och makten över publiken. i: L. Nord & J. Strömbäck, red. Medierna och demokratin. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Svallfors, S. (2004). Klassamhällets kollektiva medvetande : klass och attityder i jämförande perspektiv. 1 uppl. Umeå: Boréa Bokförlag.

Wernersson, A. (2014). Klassteorier – En kritisk jämförelse och vetenskapsteoretisk utvärdering av fyra teorier om klass (elektroniskt tillgänglig) <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:730575/FULLTEXT02.pdf> (hämtad 2016-03-09)

Wright, E.O. (2000). Class Counts, Student Edition. Cambridge: Cambridge university press.

ARTIKLAR

Artikel 1

Egefur, C. (2015, 14 Juli) ”Succé ör sex timmars arbetsdag”. Dagens ETC, s.12.

Artikel 2

Berglund, S. (2015, 26 Augusti) Så kan krisen i vården lösas. Dagens ETC, s.6-7.

Artikel 3

Lund, J. (2015, 16 November) Landstinget väljer taxibolag. Dagens ETC, s.12.

Artikel 4

Mellgren, F. (2015, 13 Augusti) Mer än lönen lockar i Norge. Svenska Dagbladet, s.6-7.

Artikel 5

Sundkvist, F., & Fagerlind, A. (2105, 7 Februari) Gruvans öde är Pajalas. Svenska Dagbladet, s 12-15.

Artikel 6

Fröberg, J. (2015, 31 Januari) Här skapades Sveriges välstånd. Svenska Dagbladet, s.11-15.

Bilagor

Bilaga 1: Frågor

- Är personer från arbetarklassen med i artikeln?
- Förekommer det mer än en person tillhörande arbetarklassen i artikeln?
- Om fler, ses de som enskilda individer eller en grupp?
- Passar personen/personerna in i Wrights definition av en person tillhörande arbetarklassen?
- Finns det personer från andra klasser i artikeln?
- Får den/dem mindre, mer eller likvärdigt utrymme än/som personer från "högre" klasser?
- I vilka sammanhang är personerna från de olika klasserna synliga?
- Hur yttrar sig klasstillhörighet när det kommer till kapital?
- Hur yttrar sig klasstillhörighet när det kommer till habitus?
- Hur yttrar sig klasstillhörighet när det kommer till fält?
- Har personen/personerna agency?
- Vem är aktör, vem är inte aktör?
- Målas personen/personerna upp som offer?
- Utmålas personen/personerna i ett negativt eller positivt ljus?
- Tas personens/personernas vikt som konsument eller producent upp?
- Om konsument, på vilket sätt?
- Om producent, på vilket sätt?
- Har journalisten förståelse för personen/personerna?
- Tas det upp något om personen/personerna som ej är bundet till deras arbete, vad?
- Känslor eller handling?

Jämförande frågor

- Har personerna i de olika artiklarna något gemensamt? Dvs, målas de upp på ett liknande sätt.
- Skiljer sig tidningarna Dagens ETC och Svenska Dagbladet åt i sina representeringar?